

บทที่ 5

บทสรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกระทรวงมหาดไทย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเอง และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของเทศบาล ซึ่งส่งผลให้แผนพัฒนาเทศบาลสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังจะได้รับทราบถึงกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาในรูปแบบการมีส่วนร่วม ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี ให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของประชาชน

5.1 สรุปผลการศึกษา

กลุ่มประชาชนที่เป็นสมาชิกประชาคมในชุมชน ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ 136 คน เป็นชาย มากกว่าหญิง มีอายุเฉลี่ย 46 ปี ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับอนุปริญญาหรือเทียบเท่าวิชาชีพส่วนใหญ่ ค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว รองลงมาคือรับจ้างทั่วไปโดยมีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 6001-8000 บาท กลุ่มประชากรส่วนใหญ่เน้นประธานในชุมชนในเขตเทศบาลเชียงใหม่ ซึ่งมีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งประมาณ 2 ปี

ทัศนคติและความคิดเห็นของกลุ่มประชากรตัวอย่างซึ่งเป็นสมาชิกประชาคมในชุมชนเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประธานชุมชน ได้แสดงทัศนคติและความคิดเห็นต่อบทบาทของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลว่าแผนพัฒนาเทศบาล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควร เป็นแผนที่พัฒนาที่สะท้อนความต้องการของประชาชนจะสามารถแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ดีกว่าแผนพัฒนาเทศบาลรูปแบบเดิมที่เป็นแผนที่จัดทำโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว เนื่องจากประชาคม เป็นองค์กรที่เป็นเสมือนตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชน ควรที่จะรับฟังความคิดเห็นของประชาชนส่วนใหญ่สอดคล้องกับระบอบประชาธิปไตยและสามารถทราบถึงปัญหา และความต้องการของประชาชนในขั้นที่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริงมากกว่าการราชการ

นอกจากนั้น จากผลสรุปการสัมภาษณ์ นายกเทศมนตรีเทศบาลนครเชียงใหม่ คณะเทศมนตรี ปลัดเทศบาล หัวหน้าส่วนราชการ คณะกรรมการสนับสนุนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ จำนวน 10 คน คือมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่าเห็นด้วยที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งเป็นแผนที่สะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในชุมชนได้ดีที่สุด เพราะประชาชนทราบถึงปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นในชุมชนได้ดีกว่าส่วนราชการ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนภายในพื้นที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคมเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล โปร่งใส และเป็นธรรมในการบริหารงาน นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในส่วนของภาคประชาชนและภาครัฐที่จะร่วมกันจัดการปัญหาและสภาพแวดล้อมของชุมชน

แผนพัฒนารูปแบบใหม่ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลเน้นแผนที่ตรงกับสภาพปัญหาและสะท้อนความต้องการของชุมชนแต่ละแห่งได้อย่างแท้จริง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตามขั้นสุดท้ายของขบวนการจัดทำแผน คือขั้นของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ยังคงมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ โดยต้องรอรับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ จากภาคราชการส่วนกลาง เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเทศบาลรูปแบบเดิมที่จัดทำโดยภาครัฐ จึงทำให้แผนพัฒนาเทศบาลทั้งสองรูปแบบยังคงมีความเหมือนกันในขั้นตอนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ยังคงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของภาครัฐในการพิจารณาอนุมัติโครงการตามแผน

สำหรับแผนพัฒนาเทศบาล ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนั้น ปัญหาคือ ขั้นของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ยังคงมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการ โดยต้องรอรับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ จากภาคราชการส่วนกลาง เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเทศบาลรูปแบบเดิมที่จัดทำโดยภาครัฐ

สรุป การศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเทศบาลนครเชียงใหม่ (พ.ศ. 2545-2549) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางและกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ โดยกระทรวงมหาดไทย ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชนของตนเอง และเพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกี่ยวกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมของเทศบาลซึ่งส่งผลให้แผนพัฒนาเทศบาลสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง อีกทั้งยังจะได้รับทราบถึง

กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาในรูปแบบการมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาและปรับปรุงแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี ให้สอดคล้องและตรงกับความต้องการของประชาชน ซึ่งผลการศึกษาทำให้ทราบว่าประชาชนชุมชนและกรรมการชุมชนมีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมในระดับมาก ซึ่งผลการศึกษาเป็นไปตามสมมติฐานดังกล่าว จึงยอมรับสมมติฐาน

การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เป็นสิ่งที่ดี เพราะเป็นแผนที่สะท้อนความต้องการ และการแก้ไขปัญหาชุมชนได้อย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม ควรให้ตัวแทนของชุมชนได้อบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่ช่วยเสริมบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน รวมถึงขั้นตอน และกระบวนการในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล รวมทั้งการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนเขตเทศบาลเป็นองค์กร ที่มีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ได้รับความเชื่อถือ ความไว้วางใจ สร้างความมีศรัทธาและมีสาระโดยแท้จริง นอกจากนี้สิ่งที่สำคัญคือ หน่วยงานภาครัฐก็ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติให้เป็นเพียงผู้แนะนำเท่านั้น เพื่อเสริมสร้างประชาชนให้คิดเอง ทำเอง และเข้ามามีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาชุมชนแต่อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาเทศบาลของส่วนราชการก็สามารถเป็นแผนที่ดีได้ถ้าได้มีการนำสถานการณ์และบริบทที่แตกต่างกันนั้น ไปเลือกใช้ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ต่าง ๆ

จากผลการตอบแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ที่ประชาชน มีบทบาทในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่อย่างไรก็ตามการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลนครเชียงใหม่ ยังต้องมีการพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการจัดทำแผนพัฒนา 5 ปี มากยิ่งขึ้นต่อไป เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงและสนองตอบความต้องการของประชาชนให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

5.2 ข้อวิจารณ์

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้พบปัญหาและอุปสรรค ในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ประชาชน ไม่ให้ความสนใจที่จะแก้ไขปัญหาในชุมชนด้วยตัวเอง เพราะคิดว่าเป็นหน้าที่ของภาคราชการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่สนใจที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกประชาคม ส่งผลให้สมาชิกประชาคมไม่มีความหลากหลายและขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

2. มีข้อจำกัด ประชาชน ได้แก่ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการรวมกลุ่ม ไม่มีการรวมกลุ่มที่เข้มแข็ง เพราะคนในชุมชนเน้นการหาเลี้ยงชีพ เนื่องจากวัฒนธรรมการเป็นอยู่แบบเมือง คือ ต่างคนต่างอยู่ ศักยภาพของประชาชนในการสนับสนุน ส่งเสริมการจัดทำกา

เปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ไม่สนใจการทำงานของท้องถิ่น และมองว่าเป็นเรื่องไกลตัว หรือลักษณะของแผนพัฒนาท้องถิ่นที่จัดทำไม่มีความยืดหยุ่น ไม่เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขก็จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำและแปลงแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่การปฏิบัติเป็นไปได้ยาก

3. สมาชิกประชาคมในชุมชนเขตเทศบาล ยังไม่มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนทำให้การดำเนินงานของประชาคมไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

4. ประชาคมเกิดขึ้นจากการจัดตั้งโดยภาคราชการมิได้เกิดขึ้นจากความเข้มแข็งของชุมชน ภาคราชการ มักเข้าไปคิดแทน หรือ ชี้นำการทำงานของประชาคม ทำให้บทบาทของประชาคมลดลง ซึ่งในความเป็นจริงประชาคมควรจะมีบทบาทมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นผู้รับรู้ปัญหาของชุมชนมากที่สุด

5. มีข้อจำกัดในการปฏิบัติ โครงการตามแผนพัฒนาเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเสนอโครงการในการดำเนินงาน มีข้อจำกัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินการ ส่งผลให้ ปัญหาและความต้องการของประชาชน บางโครงการยังไม่ได้รับการดำเนินการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นปัญหาต่อการจัดทำแผนเทศบาล 5 ปี โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

ดังนั้นแผนพัฒนารูปแบบใหม่ที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาล เน้นแผนที่ตรงกับสภาพปัญหาและสะท้อนความต้องการของชุมชนแต่ละแห่งได้อย่างแท้จริง ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม **ขั้นสุดท้ายของขบวนการจัดทำแผน คือ ขั้นของการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ** ยังคงมีปัญหาในด้านการบริหารจัดการโดยต้องรอรับการจัดสรรงบประมาณจากภาครัฐ จากภาคราชการส่วนกลาง เช่นเดียวกับแผนพัฒนาเทศบาลรูปแบบเดิมที่จัดทำโดยภาครัฐ จึงทำให้แผนพัฒนาเทศบาลทั้งสองรูปแบบยังคงมีความเหมือนกันในขั้นตอนการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติที่ยังคงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของภาครัฐในการพิจารณาอนุมัติโครงการตามแผน

5.3 ข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน นั้น ภาครัฐควรมีความชัดเจน ในการสนับสนุนบทบาทของประชาชนอย่างแท้จริง ต้องมีการปรับบทบาทและทัศนคติเสียใหม่คือปรับเปลี่ยนบทบาทเป็นเพียงผู้แนะนำ ขอมรับและสนับสนุนความคิดเห็นและความต้องการของชุมชนเป็นหลัก
2. ภาครัฐ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์และปลูกฝังจิตสำนึกให้ประชาชน ได้เข้าใจในบทบาทของประชาคมและผลประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก
3. ภาครัฐควรมีบทบาทในการส่งเสริมการฝึกอบรม เรื่องการจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลให้ประชาชนเข้าใจและสามารถเข้าร่วมได้อย่างถูกต้องรวมถึงการจัดทำเอกสารวิชาการหรือคู่มือการปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ
4. ในกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ภาครัฐควรจะต้องมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารในการดำเนินงานให้กับชุมชนทุกขั้นตอน ทุกอย่างที่ถูกต้องและรวดเร็ว
5. ควรมีการปรับกระบวนการทำงานระหว่างหน่วยงานราชการ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานร่วมกัน รวมทั้งกำหนดบทบาทในการทำงานที่ชัดเจนมากขึ้น
6. ควรปรับปรุงการจัดสรรงบประมาณ และการใช้งบประมาณ ให้มีความเหมาะสม และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลในการปฏิบัติงานตามแผน
7. การจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลและผลสำเร็จในการนำแผนไปปฏิบัตินี้ อาจนำไปปรับปรุงแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาในระดับอื่นๆ ต่อไป ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
8. ภาครัฐ ควรมีการสนับสนุนส่งเสริม ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ในการจัดทำ ดำเนินการ ติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลแผนพัฒนาท้องถิ่น รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์งานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น